

coaliția 2009

coaliția civică
pentru alegeri libere și corecte

RAPORT

Monitorizarea și observarea alegerilor Bașcanului UTA Gagauzia

Perioada 01-10 decembrie 2010

Ministry of Foreign Affairs
of Denmark
DANIDA

USAID
DIN PARTEA POPORULUI
AMERICAN

Fundația Eurasia

The National Endowment for Democracy
Supporting freedom around the world

Acest material este produs în cadrul proiectului Monitorizarea alegerilor Bașcanului din UTA Gagauzia din 12 decembrie 2010, finanțat Fundația Est-Europeană. Conținutul acestui material este responsabilitatea exclusivă a APCJM și în nici un caz nu poate fi tratat ca reflectare a viziunilor Fundației Est-Europene.

Chișinău 2010

Sumar Executiv

Continuând activitatea ce ține de procesul electoral, în care a fost implicată Asociația pentru promovarea clinicilor juridice din Moldova (APCJM) (a implementat proiecte de educație civică - anul 2007, 2009 și proiectul de monitorizare a acurateții listelor electorale – anul 2009), anul acesta APCJM și-a propus să monitorizeze și să observe alegerile Bașcanului din UTA Gagauzia. Astfel, prin intermediul a 73 de observatori care sunt mobilizați pe întreg teritoriul UTA Gagauzia și care în ziua alegerilor se vor afla la fiecare din cele 64 de secții de votare deschise pe teritoriul UTA Gagauzia, au fost examinați toți actorii electorali și factorii care au influențat întreg procesul de desfășurare și administrare a alegerilor.

APCJM va prezenta 2 rapoarte, unul preliminar și unul final. Totodată vom efectua numărătoarea rapidă și paralelă a voturilor care va fi prezentată în ziua următoare zilei alegerilor.

Raportul preliminar reflectă mai multe aspecte ale procesului electoral, inclusiv, aplicarea legislației electorale de către autoritățile locale, modul de administrare a alegerilor, modul de desfășurare a campaniei electorale, reflectarea campaniei în mass-media, etc.

Raportul final va fi unul mai complet și va include toate aspectele procesului electoral din perioada preelectorală, ziua alegerilor și constatări postelectorale.

Activitățile CEC s-au desfășurat în conformitate cu legislația în vigoare și au fost necesare eforturi sporite pentru organizarea alegerilor, având în vedere numărul de scrutine desfășurate anul acesta.

Cu toate acestea, CEC a început cu întârziere activitatea. Deși, hotărârea adoptată de Adunarea Populară prevede că Comisia Electorală își începe activitatea la 1 octombrie, aceasta a început cu întârziere, din cauza nealegerii în timp a președintelui CEC și-a început activitatea la data de 13 octombrie.

Totodată trezește semne de îngrijorare lipsa deschiderii Comisiei Electorale de la Comrat spre colaborare cu societatea civilă abilitată să monitorizeze alegerile.

În același timp, persistă aspecte negative în desfășurarea procesului electoral: statutul juridic neclar al legilor locale și necorespunderea acestora cu Codul Electoral al Republicii Moldova, utilizarea de către actualul Bașcan și de către actualul primar de Comrat a pârghiilor administrative pentru obținerea unor avantaje electorale, utilizarea de către aceștia a resurselor administrative în scopuri electorale, transparență redusă a organelor electorale, lipsa de transparență a finanțării concurenților precum și cheltuielile operate de aceștia în scopul agitației electorale. Deși actuala campanie electorală a fost una mai

liberă, comparativ cu cele anterioare, totuși concurenții electorali au fost puși în condiții inechitabile.

Cadrul metodologic

Prezentul Raport reflectă rezultatele monitorizării efectuate în perioada noiembrie – 10 decembrie 2010. Informația a fost colectată prin intermediul a 4 observatori pe termen lung și 69 observatori pe termen scurt mobilizați în localitățile Comrat, Ceadâr-Lunga, Vulcănești și comunele și satele din regiune.

Observarea procesului electoral are loc pe baza standardelor și principiilor acceptate la nivel internațional, stipulate în Codul de conduită al observatorului și în Regulamentul Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova (CEC) cu privire la statutul observatorilor, precum și a metodologiei utilizate pentru monitorizarea alegerilor, descrisă în Manualul OSCE/ODIHR pentru observarea alegerilor.

Informația prezentată se referă la mai multe aspecte ale procesului electoral. Efortul de evaluare a desfășurării campaniei electorale a inclus o serie de metode. Observatorii au urmărit pe teren procesul de administrare și gestionare a alegerilor, procesul de gestionare și actualizare a listelor electorale comportamentul organelor electorale și administrațiile publice locale. De asemenea, observatorii APCJM au desfășurat interviuri cu funcționarii electorali și reprezentanții administrațiilor publice locale. Datele interviurilor au fost comparate cu rezultatele interviurilor cu alegătorii și observațiile directe ale observatorilor independenți.

Raportul oferă o analiză exhaustivă a procesului de desfășurare și organizare a alegerilor Bașcanului. Luând în considerare, accesul limitat la informație și lipsa de transparență a Comisiei Electorale Centrale, de la început, materializat prin imposibilitatea efectuării copiilor (a fost refuzat prezentarea programului calendaristic CEC), raportul oferă o privire de ansamblu privind activismul și efortul actorilor electorali în campania electorală.

Cadrul legislativ

Găgăuzia este o unitate teritorială autonomă, avînd un Statut special, care, fiind o formă de autodeterminare a găgăuzilor, este parte integrantă și inalienabilă a Republicii Moldova. Unitatea Teritorial-Autonomă Găgăuză (UTA Gagauz-Yeri) este recunoscută și există de jure și de facto în baza Legii Republicii Moldova privind statutul special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) Nr.344-XIII din 23.12.1994. Această Lege (art.1 al.1) prevede că

Găgăuzia, ca unitate teritorială autonomă, este parte componentă a Republicii Moldova, fiind administrată în temeiul Constituției Republicii Moldova (Art. 111) și actelor normative ale Adunării Populare (Halc Toplusu) a Găgăuziei, care nu vin în contradicție cu Constituția și legislația Republicii Moldova (art.2); UTA Gagauz-Yeri soluționează de sinestătător, în limitele competenței sale, în interesul întregii populații, problemele cu caracter politic, economic și cultural. Pe teritoriul UTA Gagauz-Yeri sunt garantate toate drepturile și libertățile prevăzute de Constituția și legislația Republicii Moldova. În UTA Gagauz-Yeri activează organe reprezentative și executive potrivit legii. Limbile oficiale în această regiune, potrivit art.3 al.1 sunt limbile moldovenească, găgăuză și rusa. De asemenea, Găgăuzia își are simbolică sa, care se folosește deopotrivă cu simbolică de stat a Republicii Moldova. Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei prevede că Adunarea Populară a Găgăuziei adoptă legi a căror executare este obligatorie pe teritoriul Găgăuziei, inclusiv fixarea, organizarea și desfășurarea alegerilor. Pe de altă parte, conform articolului 60 al Constituției Republicii Moldova: „Parlamentul Republicii Moldova este organul reprezentativ suprem și unica autoritate legislativă a statului”, ceea ce denotă statutul juridic contradictoriu al legilor adoptate de Adunarea Populară a Găgăuziei.

Alegerile bașkanului Gagauziei vor fi desfășurate în baza Legii UTA Gagauzia privind alegerea guvernatorului (bașkanului) Gagauziei (Gagauz-Yeri) nr. 32-XXXIII/I adoptată la 11 septembrie 1998. La 8 iunie 2006 și la 30 decembrie 2007, Adunarea Populară a modificat legislația în baza căreia urmează să se desfășoare alegerile.

Legea Nr.344-XIII din 23.12.1994 privind statutul juridic special al Gagauziei (Gagauz-Yeri) stabilește ca Guvernatorul Gagauziei este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat pentru un mandat de 4 ani, pe baza alternativă. Conform Regulamentului Gagauziei și legilor locale în domeniu, alegerea Guvernatorului Gagauziei se considera nevalabilă dacă la primul tur de scrutin au participat mai puțin de jumătate, iar la al doilea tur de scrutin, mai puțin de o treime din alegători. Se considera ales candidatul care a întrunit mai mult de jumătate din voturile alegătorilor care au participat la votare.

În cazul în care nici unul dintre candidați nu a fost ales în primul tur de scrutin, Comisia electorală centrală a Gagauziei fixează data turului doi de scrutin, care se va desfășura peste 2 săptămâni, cu participarea a candidaților care au acumulat cel mai mare număr de voturi. La turul doi de scrutin este recunoscut ales candidatul care a acumulat cel mai mare număr de voturi, iar în cazul în care unul din candidați se retrage, este considerat ales candidatul ce acumulează mai mult de jumătate din voturile alegătorilor care au participat la scrutin.

Alegerile pentru funcția de Guvernator al Gagauziei sint stabilite printr-o hotărâre a Adunării Populare a Gagauziei pentru nu mai târziu de trei luni de la expirarea împluternicirilor Guvernatorului in exercitiu sau in trei luni de la ziua intervenirii vacantei functiei (in caz de demisie, de imposibilitate a exercitării functiilor sau deces). Data alegerilor se stabilește cu cel mult 60 de zile înainte de desfășurarea lor.

Administrarea alegerilor.

Comisia Electorală Centrală.

Organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Bașcanul Găgăuziei ține strict de competența CEC de la Comrat și nu de competența CEC de la Chișinău.

În activitatea sa, Comisia Electorală Centrală a înregistrat tendințe pozitive ale procesului electoral. E de menționat faptul că la data de 6 decembrie CEC a acreditat 73 observatori, din partea Clinicii Juridice de la Comrat care este membru activ al Asociației pentru Promovarea Clinicilor Juridice din Moldova.

Este salutar faptul că Comisia a îndemnat populația să participe la vot prin intermediul unui spot publicitar difuzat în mass-media locală, dar este îngrijorător faptul că membrii CEC Comrat prtipică în spoturi electorale ale candidaților.

Totodată, CEC-ul de la Comrat a înregistrat mai multe tendințe negative, chiar de la începutul activității sale. Nu a respectat termenii de formare a comisiei și nici de înregistrare a candidaților înscriși în cursa electorală.

Conform legislației în vigoare, comisia electorala trebuia să fie formată la 1 octombrie , dar din cauza nealegerii președintelui, aceasta și-a început activitatea la 13 octombrie.

CEC de la Comrat a dat dovadă de lipsă de transparență și de limitare a accesului la informație.

La 30 noiembrie, președintele CEC de la Comrat a refuzat să prezinte Planul calendaristic, motivând că acesta este un document intern. De asemenea, observatorii au fost împiedicați să asiste la ședințele Comisiei.

Comisia Electorală nu are un site pe care să plaseze informația actualizată.

Se recomandă CEC:

- *să asigure transparență în activitatea sa și accesul la informație*
- *să informeze mai amplu populația cu privire la procedura de vot*
- *să elaboreze site-ul oficial și sa publice informația actualizată pe acesta*

- *să respecte planul calendaristic și să aducă în concordanță cu Codul Electoral al R. Moldova, legislația electorală*

Autoritățile publice centrale și locale

Liste electorale imperfecte

Nici pentru acest scrutin listele nu au fost întocmite corect. În liste figurează persoane decedate, date incorecte privind numele și adresa alegătorilor și persoane care nu locuiesc pe adresele indicate.

La ședința CEC din Găgăuzia desfășurată la 2 decembrie curent, a fost decisă crearea unei Comisii speciale pentru verificarea corectitudinii compilării listelor electorale în orașul Comrat. Necesitatea de a crea o astfel de comisie a apărut din cauza că respectivele liste conțin un mare număr de erori. În acest sens, la ședința CEC din Găgăuzia convocată la 6 decembrie a fost audiat raportul primăriei mun. Comrat cu privire la compilarea listelor electorale în orașul Comrat. În cadrul aceleiași ședințe, după audierea raportului, CEC din Găgăuzia a luat decizia de a obliga birourile electorale ale secțiilor de votare (BESV) din or. Comrat să verifice corectitudinea datelor incluse în listele electorale. La 9 decembrie Comisia specială a CEC din Găgăuzia trebuia să inspecteze BESV din or. Comrat cu scopul de a verifica rezultatele activității desfășurate de acestea pentru a corecta listele electorale. Astfel CEC a declarat că listele mun. Comrat sunt satisfăcătoare dar mai urmează a fi perfectate în continuare.

În conformitate cu prevederile art. 54 alin. 4 al Legii locale privind alegerea bașkanului Gagauziei, autoritățile publice locale sunt obligate de a stabili și garanta un minimum de locuri speciale destinate anunțurilor electorale, și de a stabili localurile pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii.

Din cauza insuficienței de locuri special amenajate pentru afișaj electoral, candidații electorali de cele mai multe ori le rupeau pe cele ale concurenților sau încheiau deasupra.

La indicația actualului bașcan, conducerea instituțiilor bugetare a refuzat să ofere spații pentru întâlnirea cu alegătorii și altor concurenți electorali. Exemple în acest sens putem enumera următoarele: administrația grădiniței nr.1 din Vulcănești, cea a inspectoratului Fiscal din Ceadâr Lunga și administrația căminelor studențești a Universității de Stat din Comrat.

SE recomanda APL:

- *să asigure condiții egale pentru toți concurenții electorali*
- *să actualizeze calitativ listele electorale*

Concurenții electorali

Pentru scrutinul din 12 decembrie, Comisia Electorală de la Comrat a înregistrat trei candidați: actualul bașcan al Găgăuziei, Mihail Formuzal, actualul primar de Comrat, Nicolae Dudoglo, și Irina Vlah, ex-deputat în Parlamentul R.Moldova din partea PCRM. Aceștia deși au avut o campanie mai liberă, comparativ cu scrutinele anterioare, au fost puși în condiții inechitabile. Beneficiind de funcțiile pe care le dețin, unii dintre candidați au folosit resurse administrative.

La 17 noiembrie 2010, candidatul Mihail Formuzal a participat la o întâlnire cu angajații policlinicii din municipiul Comrat în timpul orelor de muncă, în acest mod făcându-i pe pacienți să aștepte pe coridoare ore în șir.

Și candidatul Nicolae Dudoglo s-a folosit de mașina de serviciu pentru a se deplasa la întâlnire cu alegătorii. De asemenea Dudoglo i-a implicat pe angajații de la "SU CANAL" să distribuie materiale agitaționale.

Direcția protecție socială și medicină din Găgăuzia a expediat un mesaj electronic tuturor subdiviziunilor medicale prin care cheamă lucrătorii medicali să voteze pentru Mihail Formuzal.

Se recomandă concurenților electorali:

- *să respecte legislația electorală*
- *să asigure transparența financiară a candidaților*